

РОЗДІЛ XII. ПРОБЛЕМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

УДК 378:091.3:378.22:78

Ігор Гайда

Мукачівський державний університет

ORCID ID 0009-0005-6768-910X

DOI 10.24139/2312-5993/2024.05/304-313

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті обґрунтовано основні підходи до забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів з музичного мистецтва у сучасних закладах вищої освіти, що передбачають реалізацію інтенсивних шляхів удосконалення освітньо-мистецького процесу, збагачення сценічно-концертних форм підготовки магістрантів, гармонійно-раціональне узгодження наукової, освітньої й практично-творчої діяльності. Наголошено, що процеси, які відбуваються у сфері культури і мистецтва, вимагають від майбутніх фахівців застосування нестандартних рішень та фахових вмінь гнучко діяти в сучасних динамічних умовах, що обумовлює пошук ефективних методів і прийомів мистецького навчання, активного застосування інноваційних освітніх технологій. Зазначено, що головною метою діяльності закладів вищої освіти є підготовка освіченого, творчого фахівця, зорієнтованого на особистісний і професійний саморозвиток, здатного здійснювати професійну діяльність на демократичних і гуманістичних засадах, спрямовану на формування освітніх і духовно-культурних потреб, здатного бути конкурентоспроможним фахівцем на ринку освітніх послуг. Акцентовано, що формування професійної компетентності майбутніх фахівців реалізується в ході гармонійної взаємодії напрямів професійної підготовки, взаємозв'язку музично-теоретичної і наукової інформованості та музично-виконавських і дослідницько-пошукових умінь, гнучкості, варіативності й багатогранності науково-методичного забезпечення. Доведено, що надважливе значення для якісної професійної підготовки майбутнього магістра з музичного мистецтва має формування умінь і навичок фахової діяльності, способів та прийомів ефективного вирішення професійних завдань.

Ключові слова: *якість, професійна підготовка, якість освіти, вища освіта, магістратура, музичне мистецтво, якість професійної підготовки, магістр з музичного мистецтва.*

Постановка проблеми. В умовах сьогодення формування нових культурно-мистецьких, зовнішньополітичних та економічних векторів суспільства, активні процеси євроінтеграції, реалізація ключових положень сучасних нормативно-правових документів у сфері професійної підготовки фахівців з музичного мистецтва, обумовлюють значні зміни у її системі, визначаючи принципово нові підходи до забезпечення якості формування особистості професіонала, особливо на рівні магістратури. Якість професійної підготовки фахівців з

музичного мистецтва характеризується сучасними умовами, в яких функціонує система мистецької освіти, саме тому на ефективність системи професійної підготовки магістрів з музичного мистецтва впливає рівень організації та управління освітньо-мистецьким процесом у закладах вищої освіти, що в свою чергу обумовлює високу відповідальність усіх суб'єктів даного процесу за забезпечення його якості, що підкреслює актуальність досліджуваної проблеми.

Аналіз актуальних досліджень. Питання якості вищої освіти були предметом наукових розвідок дослідників В. Андрущенка, І. Бега, О. Демченко, В. Креміня, О. Левченко, В. Лугового, О. Ляшенко та ін. Дослідниками Л. Харвій та Д. Гріном розроблена загальна модель, що акумулює п'ять аспектів поняття якості вищої освіти. Проте, незважаючи на значну кількість праць, залишаються недостатньо розкритими питання забезпечення якості професійної підготовки фахівців з музичного мистецтва.

Мета статті полягає у розкритті сутності проблеми забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів з музичного мистецтва у сучасних закладах вищої освіти.

Методи дослідження. Висвітлюючи актуальність окресленої проблематики, ключовою є методологія, яка сформулила відповідний науково-теоретичний інструментарій й включає особистісно орієнтований, аксіологічний, компетентнісний та діяльнісний підходи. В ході дослідження застосовано також такі загальнонаукові методи як: аналіз, синтез, порівняння та узагальнення, а також метод систематизації наукових положень для з'ясування сучасних механізмів забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів з музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка майбутніх магістрів з музичного мистецтва, як різновид педагогічної системи, входить у систему мистецької освіти та володіє усіма необхідними ознаками системи:

- спрямована на досягнення планованої мети;
- містить сукупність взаємопов'язаних методів, засобів і процесів, які забезпечують цілеспрямовані впливи на формування готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності;
- забезпечує підґрунтя для теоретичного осмислення музично-педагогічної діяльності та розвитку ефективної взаємодії суб'єктів мистецько-освітнього процесу;

- створює умови для виконання нормативних, технологічних, процесуально-результативних і ціннісних функцій професійної діяльності;

- сприяє досягненню окреслених цілей розвитку особистості майбутнього магістра з музичного мистецтва (Біляковська, 2019).

Відповідно до чинного законодавства, «Магістр» – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується ЗВО (науковою установою) у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Другий (магістерський) рівень вищої освіти відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності (Закон України «Про вищу освіту», 2014).

Обсяг кредитів освітньо-професійних програм для другого (магістерського) рівня вищої освіти (на базі ОС «Бакалавр») варіюється, як правило, у закладах вищої освіти України – від 60 до 120 кредитів ECTS. Достатньо часто – це освітньо-професійні програми обсягом 90 кредитів ECTS.

Більше 35 % обсягу таких освітніх програм спрямовано на забезпечення загальних та спеціальних (фахових) компетентностей за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво», що відповідає вимогам Стандарту вищої освіти для другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» (наказ Міністерства освіти і науки України від 04.03.2020 року № 368).

Забезпечувати регулювання впливу щодо якості підготовки фахівців мистецької галузі у закладах вищої освіти, покликані такі важливі нормативно-правові документи як:

- «Стратегія розвитку освіти в Україні до 2030 року», яка визначає стратегічні цілі та завдання в галузі освіти, мистецької зокрема;
- Закони України «Про вищу освіту», «Про культуру» та ін.;

– окремі Постанови Кабінету Міністрів України, наприклад – Постанова КМУ «Затвердження Порядку здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва та навчання в асистентурі-стажуванні»;

– Стандарти вищої освіти за спеціальностями галузі знань 02 Культура і мистецтво тощо.

Завданнями магістерської підготовки, зазначає Н. МIRONЧУК, є:

– формування професійних компетентностей, досвіду викладання у магістрантів шляхом науково-практичної підготовки;

– розвиток професійно значущих якостей та здібностей, професійної спрямованості, значущої мотивації, потреби в самовихованні, прагнення до саморозвитку та самовдосконалення;

– високого рівня самоорганізації й готовності до виконання професійних завдань та функцій в динамічно змінюваних умовах професійної реальності;

– формування творчого підходу до виконання професійних завдань, розвиток комунікативних здібностей та здатності до роботи в колективі (МIRONЧУК, 2018, с. 100).

Основними тенденціями, що зумовлюють потребу якісних змін у підготовці магістрів, на думку дослідниці є наступні:

– встановлення планетарного комунікативного простору, в якому інтенсифікуються процеси професійного спілкування (наукова співпраця, академічний обмін, стажування), у тому числі й іноземною мовою;

– неперервне розширення функцій професійної діяльності викладачів, що пов'язане з соціальними умовами, з розвитком науки та виробництва, новими освітніми практиками у вищій освіті;

– виникнення нових та зміна існуючих сфер трудової діяльності, що зумовлює появу нових запитів щодо компетентності фахівця, зміну вимог до його професійних та особистісних характеристик;

– введення інноваційних практик і технологій в освіту, що потребує підвищення рівня компетентності викладачів закладів вищої освіти;

– зростання вагомості самоосвітньої складової задля удосконалення власного професіоналізму та пошуку й упровадження інноваційних технологій, нових методів роботи в умовах переорієнтації професійної діяльності зі знаннєво орієнтованої парадигми до смислової домінанти мислення, інтелекту;

– функціонування особливого типу комунікації, який створює специфічне соціальне середовище з певним типом цінностей.

Специфічною особливістю професійної підготовки в закладах вищої освіти, особливо в умовах магістратури, на думку О. Цюняк є й те, що засвоєння змісту навчання і розвиток особистості здобувача вищої освіти має відбуватися не у процесі його інформування, а власної активної діяльності. Майбутній магістр повинен отримати таку підготовку, яка полягала б у засвоєнні комплексу необхідних загально-теоретичних знань, професійних умінь і навичок для успішного виконання професійних функцій, розвитку високого рівня інтелекту, регламентованого загальним стандартом вищої освіти, за яким у магістрантів формується цілісне уявлення про майбутню професійну діяльність. Необхідність оновлення системи професійної підготовки майбутніх магістрів, акцентує авторка, обумовлена не тільки формуванням високого рівня їхньої інноваційної компетентності, а й формуванням професійної готовності до інноваційної діяльності, введення та реалізації у власній діяльності освітніх інновацій (Цюняк, 2020, с. 203).

Необхідно підкреслити, що якість освіти – синтетична категорія, що відображає усі без винятку компоненти й аспекти розвитку освіти як системи. Категорію «якість» у педагогічній теорії й практиці використовують для аналізу й інтерпретації різних явищ педагогічної дійсності в межах моніторингових досліджень.

Так, у дослідженні Г.Кільової наголошено, що система управління якістю є тією частиною системи менеджменту вищого навчального закладу, що спрямована на досягнення результатів відповідно до мети у сфері якості надання освітніх послуг, щоб задовольняти різноманітні потреби, очікування й вимоги особистості, суспільства й держави, а також вищих навчальних закладів, які є самостійними зацікавленими сторонами. На думку дослідниці, проблема визначення критеріїв якості освіти полягає в різноманітності параметрів її виміру. Оскільки у системі освіти наявні кілька таких параметрів, авторка в першу чергу розглядає модель European Foundation for Quality Management (EFQM), що містить критерії, які дають змогу проводити порівняльну оцінку діяльності закладу вищої освіти щодо усіх видів діяльності та усіх зацікавлених сторін. Критерії оцінювання в моделях ділової досконалості EFQM забезпечують для сучасних ЗВО основу для порівняння його діяльності з діяльністю інших закладів вищої освіти. Застосування моделі EFQM, що ґрунтується на використанні чотирьох критеріїв результатів і п'яти критеріїв можливостей вищого навчального закладу, припускає, що залежно від просування до досконалості у сфері можливостей

поліпшення будуть відбуватися щодо споживачів, працівників, суспільства і ключових показників діяльності вищого навчального закладу. І таким чином відбуватиметься стійкий розвиток вищого навчального закладу. Такими критеріями є: лідерство, персонал, політика і стратегія, партнери й ресурси, процеси, результати для співробітників, результати для споживачів, результати для суспільства, ключові показники діяльності закладу вищої освіти (Кільова, 2012, с. 23).

Р. Кубанов вважає, що об'єктивними проявами складної категорії якості освіти, інваріантними для будь-яких країн, виступають:

- багатоаспектність або багатогранність якості: якість кінцевого результату освіти всього потенціалу освітянських систем, що забезпечують досягнення цієї якості;

- багаторівневість кінцевих результатів (якість знань навиків і умінь випускників закладів вищої освіти);

- багатосуб'єктність (оцінка якості освіти здійснюється безліччю суб'єктів; основні суб'єкти – це студенти, учасники різних додаткових освітянських програм; їхні батьки; роботодавці; державні органи і суспільство в цілому);

- багатокритеріальність якості освіти – її оцінка може здійснюватися за допомогою великої кількості критеріїв і показників;

- полісинхронність – поєднання поточних, тактичних і стратегічних аспектів якості, які в різний час одними й тими ж суб'єктами сприймається порізно (випускники – протягом життя, наприклад, в трудовій діяльності з часом переоцінюють якість своєї освіти, цінність окремих дисциплін і особистісні й професійні характеристики викладачів; суспільство і держава залежно від свого стану переглядають пріоритети в якості і змісті освіти);

- невизначеність в оцінках якості освіти (зважаючи на рівень суб'єктивності оцінки якості освіти різними суб'єктами);

- змінюваність та керованість якості освіти з боку органів державного управління та громадськості під впливом зовнішніх чинників;

- інваріантність і варіативність – серед безлічі якостей освітянських систем, вищих навчальних закладів, їх випускників виділяють інваріантні (загальні характеристики для всіх випускників кожного рівня освіти, напрямку підготовки, кожної спеціальності) і специфічні, розраховані саме для певної сукупності випускників або освітянських систем (Кубанов, 2014, с. 30–31).

Освіта в сучасних умовах, наголошує Ж. Денисюк, має бути спрямована на створення інтелектуально-творчої еліти, яка б могла конкурувати на міжнародному рівні та розвивати культуру країни. Мистецька освіта має забезпечувати формування творчої особистості та розвиток її мистецьких здібностей. Для цього необхідно забезпечувати доступ до новітніх технологій, інтернаціоналізацію мистецької освіти, а також взаємодію з міжнародними партнерами. Авторка акцентує увагу на тому, що у сучасному світі, де глобалізація та культурні трансформації є неодмінною частиною нашого життя, мистецька освіта має особливе значення. Мистецтво й культура можуть стати кількома інструментами, які допоможуть нам зрозуміти світ та сприяти його розвитку. У зв'язку із цим важливо розуміти, як мистецька освіта може адаптуватися до сучасних глобальних викликів. Одним із важливих аспектів мистецької освіти в умовах глобалізації є можливість мобільної співпраці з міжнародними установами і створення на її основі міжнародних мистецьких програм. Це можуть бути різні курси, майстер-класи, семінари, студії, які допоможуть студентам набувати передовий досвід від світових лідерів у галузі мистецтв. Ще одним аспектом є використання технологій та інтерактивних методів навчання. Мистецька освіта повинна бути адаптованою до сучасних технологій та потреб студентів, сприяти розвитку їх творчих вмінь, даючи змогу здобувачам брати участь у навчальному процесі максимально корисно й контактено. Онлайн-курси та інтерактивні платформи можуть допомогти студентам сформувати нові знання, які репрезентують різні культурні та мистецькі традиції (Денисюк, 2023, с. 25).

Забезпечення національної парадигми підготовки фахівців в галузі музичного мистецтва, підкреслює О. Єременко, сприяє утвердженню національних досягнень як загальнолюдських надбань, а це означає, що, адаптуючи освіту до рівня європейських стандартів, ми маємо розвивати власну освітянську національну традицію, зберігати й відстоювати «педагогічну матрицю» української освіти, вводити її надбання у європейський і світовий освітній простір. Втілення надбань національних систем у процес підготовки в магістратурі сприяє усвідомленню національної культури як основного джерела становлення митця. У контексті педагогіки духовності, те загальнолюдське, що єднає народи і культури як людство трансформується згідно з духом сучасної епохи та українського

державотворення в єдність глобалізаційних (вселюдських) і національних процесів. Єдність національного і загальнолюдського як діалектики особливого і загального в людській культурі сприяє усвідомленню історичної місії свого народу з метою забезпечення світового культурного процесу. З цих позицій, заперечується як національний нігілізм, так і абсолютизація національних підходів у мистецькій сфері (Єременко, 2011, с. 54).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, проведене дослідження свідчить про те, що якість професійної підготовки магістрів з музичного мистецтва у закладах вищої освіти забезпечується тим, що процес викладання будується на студентоцентризмі й здійснюється на засадах компетентнісного, системного, діяльнісного, інтегративного, особистісно-орієнтованого, диференційованого та інших підходів на індивідуальних, практичних та лекційних заняттях. Проблемно-орієнтоване навчання, самонавчання, проходження виконавської, педагогічної (асистентської) видів практик враховує різносторонність творчих, традиційних та інноваційних методів формування творчої особистості музиканта-педагога і артиста-виконавця.

Перспектива подальших досліджень полягає в удосконаленні методів, прийомів, форм та засобів, які сприяють посиленню якості професійної підготовки майбутніх магістрів з музичного мистецтва в закладах вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Біляковська, О.О. (2019). Системний підхід до забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 70, 27–30. DOI: <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-70.6> (Biliakovska, O.O. (2019). A systematic approach to ensuring the quality of professional training of future teachers. *Pedagogical Sciences: Realities and Prospects*, 70, 27–30. DOI: <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-70.6>).
- Денисюк, Ж. З. (2023). Мистецька освіта в умовах глобалізації та культурних трансформацій сучасності. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал*, 1, 23–28. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2023.277628> (Denysiuk, Zh. Z. (2023). Art Education in the Conditions of Globalisation and Cultural Transformations of Modern Times. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 1, 23–28. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2023.277628>).
- Єременко, О. В. (2011). *Основи магістерської підготовки (теорія і практика реалізації в системі музично-педагогічної освіти)*. Суми: СумДПУ (Yeremenko, O. V. (2011). *Fundamentals of Master's degree training (theory*

- and practice of implementation in the system of music and pedagogical education*). Sumy: SumDPU.
- Закон України «Про вищу освіту» (2014). (The Law of Ukraine «About higher education» (2014). Retrieved from: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page2>
- Кільова, Г. О. (2012). Якість освіти як ключова категорія менеджменту освіти. *Освіта та педагогічна наука*, 5–6 (154–155), 22–26. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/OsDon_2012_5-6_5 (Kilova, H. O. (2012). Quality of education as a key category of educational management. *Education and Pedagogical Science*, 5–6 (154–155), 22–26 Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/OsDon_2012_5-6_5
- Кубанов, Р. (2014). Якість вищої освіти: порівняльний аналіз поглядів зарубіжних і вітчизняних науковців. *Порівняльно-педагогічні студії*, 6(20), 27–32 (Kubanov, R. (2014). The quality of higher education: a comparative analysis of the views of foreign and domestic scientists. *Comparative Pedagogical Studies*, 6(20), 27–32).
- Мирончук, Н. М. (2018). Особливості змісту підготовки магістрів спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» («Педагогіка вищої школи») в Україні. *Scientific Letters of Akademic Society of Michal Baludansky*, 3(6), 99–103 (Myronchuk, N. M. (2018). Features of the content of master's training in the specialty 011 «Educational and pedagogical sciences» («Higher school pedagogy») in Ukraine. *Scientific Letters of Akademic Society of Michal Baludansky*, 3(6), 99–103.
- Цюняк, О. (2020). Професійна підготовка майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності як наукова проблема. *Освітні обрії*, 50 (1), 201–205. DOI: <https://doi.org/10.15330/obrii.50.1.201-205> (Tsiuniak, O. (2020). Professional training of future masters of primary education for innovative activity as a scientific problem. *Educational Horizons*, 50 (1), 201–205. DOI: <https://doi.org/10.15330/obrii.50.1.201-205>).

SUMMARY

Hayda Igor. Ensuring the quality of professional training of future masters in musical art as a pedagogical problem.

The article substantiates the main approaches to ensuring the quality of professional training of future masters in musical art in modern institutions of higher education, which involve the implementation of intensive ways to improve the educational and artistic process, the enrichment of stage and concert forms of training of master's students, the harmonious and rational coordination of scientific, educational and practical and creative activities. The methodology is key, which has formed the appropriate scientific and theoretical tools and includes personally oriented, axiological, competency and activity approaches. During the study, such general scientific methods as: analysis, synthesis, comparison and generalization, as well as the method of systematization of scientific provisions were also used to clarify modern mechanisms for ensuring the quality of professional training of future masters in musical art.

The article emphasizes that the formation of professional competence of future specialists is implemented in the course of harmonious interaction of areas of professional training, the relationship of musical-theoretical and scientific awareness and musical-performing and research-search skills, flexibility, variability and versatility of scientific and methodological support. It is proven that the formation of skills and abilities of professional activity, methods and techniques for effectively solving

professional tasks is of paramount importance for the high-quality professional training of a future master of musical art.

The conducted research shows that the quality of professional training of masters in musical art in higher education institutions is ensured by the fact that the teaching process is based on student-centeredness and is carried out on the principles of competency-based, systemic, activity-based, integrative, personality-oriented, differentiated and other approaches in individual, practical and lecture classes. Problem-oriented learning, self-study, passing performing, pedagogical (assistant) types of practices take into account the versatility of creative, traditional and innovative methods of forming the creative personality of a musician-teacher and artist-performer. The prospect of further research is to improve methods, techniques, forms and means that contribute to strengthening the quality of professional training of future masters in musical art in higher education institutions.

Key words: *quality, professional training, quality of education, higher education, master's degree, musical art, quality of professional training, master of musical art.*

УДК 782.071.1:82-6-94 (44) (092)

Олена Енська

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0001-8860-3495

DOI 10.24139/2312-5993/2024.05/313-324

ФРОМАНТАЛЬ ГАЛЕВІ – CHEF DU CHANT ТА ХОРМЕЙСТЕР ПАРИЗЬКОЇ ОПЕРИ (за матеріалами листування та спогадів композитора і його сучасників)

*Метою статті є доповнення портрета композитора, характеристика його діяльності на посаді chef du chant Королівської академії музики – відповідального за роботу з хоровим колективом театру і солістами. Під час роботи з джерелами застосовано епістологічний та біографічний, а також історичний **методи**. Звертається увага на листування Ф. Галеві з родиною Л. Керубіні, який зіграв ключову роль у його формуванні як людини і як фахівця. Розглянуто маловідому діяльність композитора в Гранд-Опера в якості директора співу (хормейстер, репетитор у солістів), виявлено специфіку цієї роботи. На матеріалі листування висвітлено характер відносин композитора з Ф. Герольдом та провідними солістами театру А. Нуррі і Ж. Дюпре. Розкриття побутових таємниць, якими сповнені листи і спогади композитора і його сучасників, обговорення різного рівня проблем стосовно оперних постановок дозволяють розширити уяву про діячів мистецтва та театральне життя Парижа у тридцяті роки XIX століття.*

Ключові слова: *Ф. Галеві, оперний театр, посада chef du chant, робота з хоровим колективом, робота з оперними солістами.*

Постановка проблеми. Відомо, що листи минулих років, що збереглися до цього часу, є найважливішими документами своєї епохи, завдяки яким можна відтворити історію подій, що відбувалися в культурному житті суспільства та особистому житті композиторів,

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>